

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation av Polismyndigheten (region Syd) efter beslut av åklagare vid Åklagarmyndigheten (riksenheten för säkerhetsmål)

1. BAKGRUND

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) granskar löpande underrettelser om beslut enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrettelseverksamhet (inhämtningslagen).

Nämnden har i detta ärende granskat omständigheterna kring tre beslut om inhämtning enligt inhämtningslagen för att kontrollera om handläggningen varit i enlighet med lag eller annan författning. Besluten fattades av åklagare vid Åklagarmyndigheten (riksenheten för säkerhetsmål) efter ansökan av Polismyndigheten (region Syd).

2. RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

De uppgifter som får hämtas in enligt inhämtningslagen är för det första uppgifter om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnätverk har överförts till eller från ett visst telefonnummer eller annan adress (1 § första punkten). Uppgifter om innehållet i meddelanden får inte inhämtas. För det andra får uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område vid en given tidpunkt hämtas in (1 § andra punkten). För det tredje får inhämtning avse uppgifter om i vilket geografiskt område som en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (1 § tredje punkten). Inhämtning avseende första och andra punkten får enbart omfatta historiska uppgifter, medan inhämtning avseende tredje punkten får omfatta såväl realtidsuppgifter som historiska uppgifter.

Beslut om inhämtning av uppgifter fattas av åklagare vid Åklagarmyndigheten efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket (3 § inhämtningslagen).

I ett beslut om inhämtning av uppgifter ska det anges bl.a. vilken tid beslutet avser. Tiden får inte sättas längre än nödvändigt och får, när det gäller tid som

infaller efter beslutet, inte överstiga en månad från dagen för beslutet. Om det inte längre finns skäl för ett beslut om inhämtning ska den ansökande myndigheten omedelbart häva det (4 § inhämtningslagen).

3. UTREDNINGEN

Nämnden har tagit del av handlingar i ärendet. Polismyndigheten och beslutande åklagare har anmodats att besvara frågor.

3.1 Vad som framgår av handlingarna

Den beslutade inhämtningen avser uppgifter om meddelanden enligt 1 § första punkten som har överförts till eller från tre telefonnummer under perioderna 15 augusti 2020 – 12 november 2021 och 15 augusti 2021 – 12 november 2021 samt uppgifter om i vilket geografiskt område telefonerna befunnits enligt 1 § tredje punkten under perioden 15 augusti 2021 – 12 november 2021. Besluten fattades den 13 oktober 2021.

I en av beslutshandlingarna, som avser två telefonnummer, har åklagaren justerat tidsperioden så att sista dag för inhämtning ändrats från 12 oktober till 12 november 2021 och därvid noterat ”ansökan avsåg historisk ansökan jämte realtid avseende punkterna 1 samt 3”. I den andra beslutshandlingen, som gäller ett telefonnummer, har sista dag för inhämtning enligt första och tredje punkten också justerats men från den 13 november till den 12 november 2021. Av den sistnämnda handlingen framgår att en polisman justerade datumen den 22 oktober 2021 efter samtal med åklagaren. Samtliga beslut om inhämtning hävdades av Polismyndigheten den 14 oktober 2021.

Samma dag som besluten fattades skickade Polismyndigheten en begäran om realtidsinkoppling till operatören för perioderna 15 augusti – 12 november 2021 (två telefonnummer) och 15 augusti – 13 november 2021 (ett telefonnummer). Begäran om historiska trafik- och lokaliseringssuppgifter skickades samtidigt till operatören för perioden 15 augusti 2021 – 13 oktober 2021 (tre telefonnummer).

3.2 Åklagarens och Polismyndighetens svar

Av åklagarens och Polismyndighetens svar på nämndens frågor har i huvudsak följande framkommit.

Besluten fattades mitt i natten mellan den 12 och 13 oktober 2021 under stor tidspress. Den första beslutshandlingen justerades av åklagaren samma natt som besluten fattades. Den andra beslutshandlingen upprättades senare samma natt eftersom det visade sig att ett telefonnummer saknades i den första ansökan. Den handlingen justerades den 22 oktober 2021 av åklagaren efter avstämning med en polisman per telefon. I båda beslutshandlingarna har justeringarna inneburit att inhämtning av uppgifter beträffande 1 § första punkten även omfattar

realtidsuppgifter vilket Polismyndigheten inte ansökt om. Verkställighet beträffande historiska uppgifter har av misstag även felaktigt omfattat den 13 oktober 2021 avseende samtliga beslut. I den första beslutshandlingen anges felaktigt år 2020 i stället för 2021 beträffande inhämtning av historiska uppgifter enligt 1 § första punkten, men det korrigerades i begäran till operatören. Vid verkställighet av den andra beslutshandlingen har tredje punkten felaktigt omfattat 13 november 2021 trots att sista inhämtningsdag justerats av åklagaren till den 12 november 2021. Samtliga beslut hävdades eftersom behovet av inhämtningen upphörde.

4. NÄMNDENS BEDÖMNING

Vid en granskning av ärendet uppmärksammades flertalet brister och oklarheter. Förfarandet hos Polismyndigheten och åklagaren har inte präglats av den noggrannhet som är nödvändig vid handläggningen av och beslutsfattande i inhämtningsärenden.

4.1 Beslut om realtidsinhämtning av uppgifter om meddelanden utan stöd i lag

Av åklagarens och Polismyndighetens svar framgår att beslutshandlingarna kommit att ges ett annat innehåll än vad som faktiskt avsetts beträffande uppgifter om meddelanden enligt 1 § första punkten inhämtningslagen. Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation enligt nyss nämnda lagrum får som framgått enbart omfatta historiska uppgifter. Det innebär att åklagarens beslut som de utformats saknar lagstöd. Det innebär också en risk för att inhämtningen skulle komma att omfatta uppgifter som brottsbekämpande myndigheter saknat rättsliga förutsättningar att få del av. Även om nämnden har förståelse för att det kan råda tidspress i vissa situationer finns det anledning att se allvarligt på hanteringen som i denna del förtjänar kritik.

4.2 Inhämtning av historiska uppgifter under längre tid än nödvändigt

I en av de två beslutshandlingarna har den tidsperiod som beslutet avsett av misstag angetts ett år längre än vad Polismyndigheten efterfrågat. Det felaktigt angivna årtalet innebär en överhängande risk för att beslutet skulle komma att verkställas så att inhämtningsperioden avseende historiska uppgifter omfattat en längre tid än nödvändigt (se 3 § inhämtningslagen). Nämnden ser positivt på att Polismyndigheten i samband med verkställigheten uppmärksammade det felaktiga datumet. Handläggningen väcker emellertid frågan om vilken prövning som faktiskt gjordes vid beslutsfattandet avseende tidsperioden. Dessutom anser nämnden att Polismyndigheten borde ha kontaktat åklagaren i den uppkomna situationen för att diskutera behovet av rättelse eller ett nytt beslut.

4.3 Inhämtning av historiska uppgifter under beslutsdagen

Besluten och begäran om verkställighet av historiska uppgifter har kommit att innefatta inhämtning av uppgifter under beslutsdagen. Det innebär att inhämtningen kan komma att omfatta uppgifter om meddelanden som, vid tidpunkten för beslutet, ännu inte överförts. Nämnden har tidigare uttalat att begränsningen i rekvisitet *har överförts* i 1 § första punkten inhämtningslagen ska tolkas restriktivt och att den tidsperiod som inhämtningen omfattar av den anledningen bör anges som längst till och med dagen före beslutet, alternativt att tidpunkten för beslutet anges på beslutsblanketten.¹

4.4 Hanteringen i övrigt

Avseende den andra beslutshandlingen har verkställighet begärts en dag utöver den tidsperiod som framgår av det justerade beslutet. Om justeringen inte hade gjorts hade begäran till operatören överensstämt med beslutet. I det här fallet har justeringen dessutom av en för nämnden oklar anledning gjorts flera dagar efter att beslutet hävts, vilket framstår som märkligt. I inhämtningslagen uppställs inget krav på underrättelse till åklagaren när den verkställande myndigheten häver ett av åklagaren fattat beslut om inhämtning. Att det är beslutsfattare från två olika myndigheter som enligt den särskilda ordning som gäller för inhämtningsärenden ansvarar för olika delar av handläggnings- och beslutsprocessen innebär enligt nämnden en risk för otydlighet och misstag. Nämnden anser att det finns flera skäl att se över beslutsordningen i inhämtningslagen. Hanteringen i det nu granskade ärendet stärker den uppfattningen. Det är därför positivt att regeringen tillsatt en särskild utredare för att bl.a. göra sådana överväganden.²

Vad som i övrigt framkommit ger inte anledning till något uttalande från nämndens sida.

5. BESLUT

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

¹ Se nämndens uttalande den 12 december 2018 ”Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation vid Tullverket” (dnr 15-2018).

² Tilläggsdirektiv till Utredningen om preventiva tvångsmedel (Ju 2021:15), dir. 2022:32.

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Barbro Thorblad, Anti Avsan, Matheus Enholm, Eva Flyborg, Christina Linderholm, Olle Sandahl och Björn von Sydow (enhälligt).

Föredragande: Johanna Herder Toll

Expediering till:

Polismyndigheten, rättsavdelningen (dnr HD 5900-48/2022)

Riksenheten för säkerhetsmål (dnr 14-16-2021)

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen (dnr 14-16-2021)

Åklagarmyndigheten, utvecklingscentrum Malmö (dnr 14-16-2021)